Jaarverslag 2024

Jaarverslag 2024

Inhoud

Vooraf 3
Werkzaamheden 2024 4
Overzicht claims 2024 6
Bodemdalingsprognoses en metingen 7
Overzicht toegetreden partijen 10

Voorblad: Monnikenweg met links Wijde Ee.

Jaarverslag 2024

Vooraf

In 2000 hebben de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en NAM de Commissie Bodemdaling door Aardgaswinning Fryslân (CBAF) opgericht om onafhankelijk schade door bodemdaling door gaswinning af te handelen. In 2006 werd een definitieve overeenkomst gesloten na een interimovereenkomst, en in 2016 werd een soortgelijke overeenkomst met Vermilion Energy BV gesloten. De commissie voert beide overeenkomsten uit, die gelden voor het vaste land en de eilanden van Fryslân. De commissie bestaat uit onafhankelijke experts van verschillende disciplines en werkt op basis van de nieuwste wetenschappelijke inzichten en technologie. Ze streven ernaar om de benodigde maatregelen en kosten voor schade door bodemdaling door gaswinning binnen redelijke termijnen vast te stellen en te compenseren.

De overeenkomsten uitgevoerd door de CBAF bieden burgers de mogelijkheid om zich aan te sluiten. Sinds juli 2020 moeten burgers en kleine ondernemingen met schade aan gebouwen zich wenden tot de Landelijke Commissie Mijnbouwschade (CM). Meldingen van gebouwschade die bij de CBAF binnenkomen, worden doorverwezen naar de CM. Voor andere soorten schade kunnen burgers en kleine ondernemingen zich nog steeds melden bij de CBAF. Sinds de oprichting heeft de commissie diverse claims behandeld en adviezen en aanbevelingen gegeven die altijd zijn opgevolgd door de betrokken partijen. Dit werk draagt bij aan de afwikkeling van schade door bodemdaling door gaswinning in Fryslân.

In 2022 is de Gebiedscommissie Dongeradelen opgericht. De voorzitter van de CBAF is agendalid en de secretaris maakt deel uit van de projectgroep.

Dit jaar heeft de CBAF vier vergaderingen gehouden. Tijdens deze vergaderingen werd veel informatie gedeeld en werden beslissingen genomen over het gebiedsproces Dongeradielen, zie onder ‘werkzaamheden’. Daarnaast behandelde de commissie jaarlijkse claims, zoals het vergoeden van extra energiekosten en het beheer van gemalen in bodemdalingsgebieden.

Eind 2024 werd besloten om in 2025 een pilot te starten om te onderzoeken hoe schade door bodemdaling door gaswinning in enkele Friese veenweidegebieden kan worden aangepakt. Bodemdaling in deze gebieden wordt veroorzaakt door veenoxidatie en gaswinning, wat grote gevolgen heeft voor landbouwactiviteiten. Samen met Wetterskip Fryslân zal worden gekeken naar de beste aanpak voor schadeafhandeling in deze gebieden.

In 2024 zijn er enkele veranderingen geweest in de samenstelling van de Commissie. Na de vergadering in september is afscheid genomen van lid W. Epema. Mevrouw Y. van der Meulen is door Wetterskip Fryslân benoemd als vervanger. Zij is naast commissielid ook voorzitter van NL2120 en het Strategische Samenwerking Water- en Netbeheerders. Mevrouw Van der Meulen heeft meerdere directeursfuncties bekleed binnen diverse overheden en bij verschillende grote projecten.
In 2025 loopt de termijn van de heer Zeeman af. Om een goede overdracht te waarborgen, is de heer B. van Kalsbeek tijdelijk aangesteld als adviseur van de commissie. De heer Van Kalsbeek is voormalig beleidsadviseur van Wetterskip Fryslân en heeft een juridische achtergrond. Hij heeft onder andere gewerkt als coördinator mijnbouw binnen het waterschap.

Tot nu toe heeft de CBAF ongeveer € 24,7 miljoen aan schadecompensatie vastgesteld. Dit bedrag is door de verschillende mijnbouwbedrijven aan de partijen met schade uitbetaald.

K.A. Beks, voorzitter

Jaarverslag 2024

Taak van de Commissie

De commissie werkt zowel voor de overeenkomst met NAM als voor de overeenkomst met Vermilion. Deze overeenkomsten zijn bedoeld om schade door bodemdaling door gaswinning te regelen.
De taak van de commissie is om een goed geformuleerd en gedocumenteerd verzoek te beoordelen en een aanbeveling voor vergoeding van schade te doen. Een aanbeveling is een besluit van de commissie en is niet vrijblijvend. De gaswinbedrijven wordt opgedragen om het geld over te maken en voor degene die de schade claimt is het een definitieve beslissing. In een aanbeveling staat:

- Welke acties, werken of werkzaamheden nodig zijn om schade door bodemdaling door gaswinning te voorkomen, te beperken of te herstellen.
- Welke kosten NAM en Vermilion volgens de commissie moeten vergoeden, volgens de regels van de overeenkomsten.

Meer informatie vindt u op de website: www.bodemdalingfryslan.nl[1]

Werkzaamheden 2024

De commissie heeft in het kalenderjaar 2024 vier keer vergaderd.

Het grootste dossier dat de CBAF in 2024 en de jaren daarvoor behandelde, is het gebiedsproces Dongeradeel. In 2024 werd de situatie voor Dongeradeel duidelijker en is begonnen aan de eerste schetsen van de te nemen maatregelen. Binnen dit proces wordt gewerkt aan fysieke maatregelen en regelingen, zoals het gebruik van percelen voor waterberging in natte periodes. Om de problemen beter te begrijpen, voerde de provincie een landbouwenquête uit. Een belangrijk punt dat naar voren kwam, was het verzakken van drainagesystemen. De gebiedscommissie gaf een marktpartij de opdracht om de oorzaak hiervan te onderzoeken. Daarnaast werd de invloed van bodemdaling door gaswinning op water regulerende objecten van het waterschap onderzocht. In 2025 volgen de kunstwerken van de provincie en gemeente, zoals duikers, stuwen en gemalen.
In 2024 zijn, met financiering van NAM, verschillende gronden en een agrarisch bedrijf voor het gebiedsproces aangekocht. Deze gronden kunnen worden gebruikt voor maatregelen of als ruilgrond. De benodigde proces- en onderzoekskosten voor Dongeradielen werden ook door NAM gefinancierd via de CBAF. In 2025 zal het ontwerp van de maatregelen om de gevolgen van bodemdaling door gaswinning te herstellen of te compenseren verder worden uitgewerkt. Waar mogelijk worden andere maatregelen, zoals klimaatadaptatie, toegevoegd aan het pakket. De laatste stand van zaken is te vinden op de projectwebsite https://www.fryslan.frl/dongeradielen.

Naast het noordoosten van Fryslân wordt ook op andere plaatsen gas gewonnen. Dit kan vooral invloed hebben op de waterhuishouding in die gebieden. In het veenweidegebied van Fryslân zijn er meerdere oorzaken voor bodemdaling. Enerzijds zakt de bodem door oxidatie van veenlagen door het waterbeheer van het waterschap, en anderzijds door gaswinning. Het waterbeheer heeft een veel grotere invloed op de bodemdaling dan de gaswinning. In 2025 zal samen met het waterschap worden gekeken hoe de bodemdaling door gaswinning in de veenweidegebieden gecompenseerd kan worden

Jaarverslag 2024

Súd Ie bij Eanjumer Kolken, belangrijke watergang in projectgebied Dongeradielen

In het kalenderjaar 2024 zijn bij CBAF meerdere meldingen van particulieren binnengekomen met betrekking tot schade aan gebouwen. Al deze meldingen zijn doorverwezen naar de Commissie Mijnbouwschade (CM). Gebouwschade van particulieren en micro-ondernemingen worden sinds 2021 behandeld door de landelijke CM.

Jaarverslag 2024

Samenstelling van de Commissie per 1 januari 2024

De Commissie bestaat volgens de overeenkomst uit vier deskundigen, waarvan Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân en het bestuur van Wetterskip Fryslân er elk één benoemen en NAM twee. Tevens is in plaatsvervanging voorzien. Vanaf mei 2024 is lid Epema (lid 3) vervangen door mevrouw ir. Y.A.M. van der Meulen MPA MCM. Mevrouw Van der Meulen is eigenaar van Destudyo Natural Aligning DNA, voorzitter van het bestuur NL2120, initiatiefnemer van SSWN en bekleedde voorheen directeursfuncties bij diverse overheden. Daarnaast wordt vanaf september 2024 tot mei 2025 de commissie tijdelijk bijgestaan door mr. E.B. van Kalsbeek, voormalig juridisch adviseur en coördinator bodemdaling Wetterskip Fryslân. De heer Van Kalsbeek is beoogd opvolger van de heer Zeeman (lid 4.) die in 2025 afscheid neemt.

De samenstelling van de commissie is als volgt:

Benoemd door de provincie	
1. K.A. Beks (Voorzitter)	Voorheen Projectmanager bij de provincie Fryslân
2. ir. S. Nurmohamed (plaatsvervanger voor 1.)	Nisa Nurmohamed Advies, voormalig sr. adviseur Hoogheemraadschap van Delfland en Rijkswaterstaat
Benoemd door Wetterskip Fryslân	
3. Ir. W.G. Epema	Oud directeur ingenieur van Hoogheemraadschap Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
4. Ir. W.P.C. Zeeman (plaatsvervanger voor 3.)	Geohydroloog; voormalig senior adviseur Water bij DLG
Benoemd door NAM	
5. Mr. R.J. de Roos (vice-voorzitter)	Voorheen associate general counsel bij Shell
6. Prof.ir. A.F. van Tol	Emeritus hoogleraar funderingstechniek TU Delft
7. J.K.G. van Heijningen (plaatsvervanger voor 5.)	Voorheen financieel manager bij NAM
8. Prof.dr.ir. J.W. van der Meer (plaatsvervanger voor 6.)	DGA Van der Meer Consulting bv en emeritus Professor Coastal Structures and Ports bij IHE Delft

Overzicht claims 2024

In onderstaande tabellen wordt aangegeven welke bedragen zijn betaald in 2024.

Ten laste van NAM

Verzoeker	claim	omschrijving	Totaal
Provincie Fryslân	NF6b5	declaratie aankoop bedrijf + diverse gronden	€ 6.989.500,00
Wetterskip Fryslân	WF22-2	declaratie personele kosten 2e helft 2022	€ 9.176,88
	WF23-2	declaratie personele kosten 2e helft 2023	€ 15.294,90
	T23	declaratie extra exploitatiekosten gemalen 2023	€ 41.638,13
			€ 7.055.609,91

Ten laste van Vermilion

Verzoeker	claim	omschrijving	Totaal
Wetterskip Fryslân	T23	declaratie extra exploitatiekosten 2022	€ 62.227,13
	WF23-2	declaratie personele kosten 2e helft 2023	€ 16.396,79
			€ 78.623,92

De vier fases van een claim

Bij de afhandeling van claims kunnen veelal vier fases worden onderscheiden:

Fase 1 onderzoeksfase, planvoorbereiding
In deze fase worden de gevolgen van de bodemdaling door aardgaswinning geïnventariseerd en worden zo nodig oplossingen ontwikkeld en afgewogen om schade te voorkomen of te compenseren. Voor deze oplossingen worden globale kostenramingen en tijdschema's opgesteld. Fase 1 eindigt met een principekeuze voor een van de mogelijke oplossingen.

Fase 2 uitwerking oplossing
Vervolgens wordt de definitieve situering bepaald, evenals vorm en afmetingen. Gedetailleerd (waterloopkundig en/of grondmechanisch) onderzoek vindt plaats. Onderzocht wordt welke vergunningen nodig zijn en welke procedures moeten worden doorlopen. Tijdschema's en kostenramingen worden verfijnd.

Fase 3 voorbereiding van de uitvoering
In deze fase zijn zaken aan de orde als grondaankoop, verkrijgen van vergunningen en opstellen van bestekken en contracten.

Fase 4 uitvoering
In de laatste fase vindt uitvoering van de oplossing voor deze claim plaats.

Al naar gelang de voortgang van de werkzaamheden in de opeenvolgende fases worden de gemaakte kosten na goedkeuring door de Commissie door NAM en Vermilion op declaratiebasis vergoed. De eindafrekening van een project of werk wordt verwacht binnen zes maanden na (eerste) oplevering.

Bodemdalingsprognoses en metingen

In de vergadering van 21 november 2000 heeft de Commissie voor NAM-winningsgebieden ingestemd met een programma voor hoogtemetingen. Dit programma geldt ook voor het aangrenzende gebied in Groningen. Dit betekent dat er minstens eens per vijf jaar een grote of uitgebreide hoogtemeting wordt uitgevoerd in de wingebieden van NAM, zo nodig aangevuld met een kleine meting tussendoor. De laatste meting vond plaats in 2023, met behulp van radarinterferometrie (InSAR) en waterpassingen. Voor Vermilion worden de hoogtemetingen uitgevoerd door waterpassingen. De frequentie van de metingen is vastgelegd in de meetplannen voor de verschillende winningsgebieden, gemiddeld één keer per vijf jaar. De metingen worden uitgevoerd door een extern meetbureau en gecontroleerd door SodM en TNO.

De Commissie baseert haar beslissingen op de meest recente prognoses voor toekomstige bodemdaling. Volgens de overeenkomsten moeten NAM en Vermilion, naast het uitvoeren van hoogtemetingen, ook nauwkeurige eindprognoses opstellen. Deze prognoses worden gemaakt op basis van historische metingen en modellering van het gedrag van de ondergrond door gaswinning. Hierbij worden de huidige en toekomstige gaswinningen meegenomen als input.

De meest recente metingen en prognoses voor de NAM-concessie Noord-Friesland zijn opgenomen in het NAM-rapport met kenmerk nr. EP202011201629, getiteld "Bodemdaling door Aardgaswinning, Nam-gasvelden in Groningen, Friesland en het noorden van Drenthe, Status Rapport 2020 en prognose tot het jaar 2080". Het statusrapport 2025, waarin de metingen van 2023 zijn verwerkt, wordt in 2025 verwacht.

Jaarverslag 2024

Voor Vermilion geldt dat zij de prognoses opstelt op basis van de voorspellingen in de geldende winningsplannen in combinatie met uitgevoerde metingen. De meest recente metingen en prognoses voor de Vermilion concessies in Fryslân zijn opgenomen in het Vermilion rapport “Bodemdaling Statusrapport 2024 - Drenthe Overijssel Friesland”, Versie 1, 6 juni 2024.

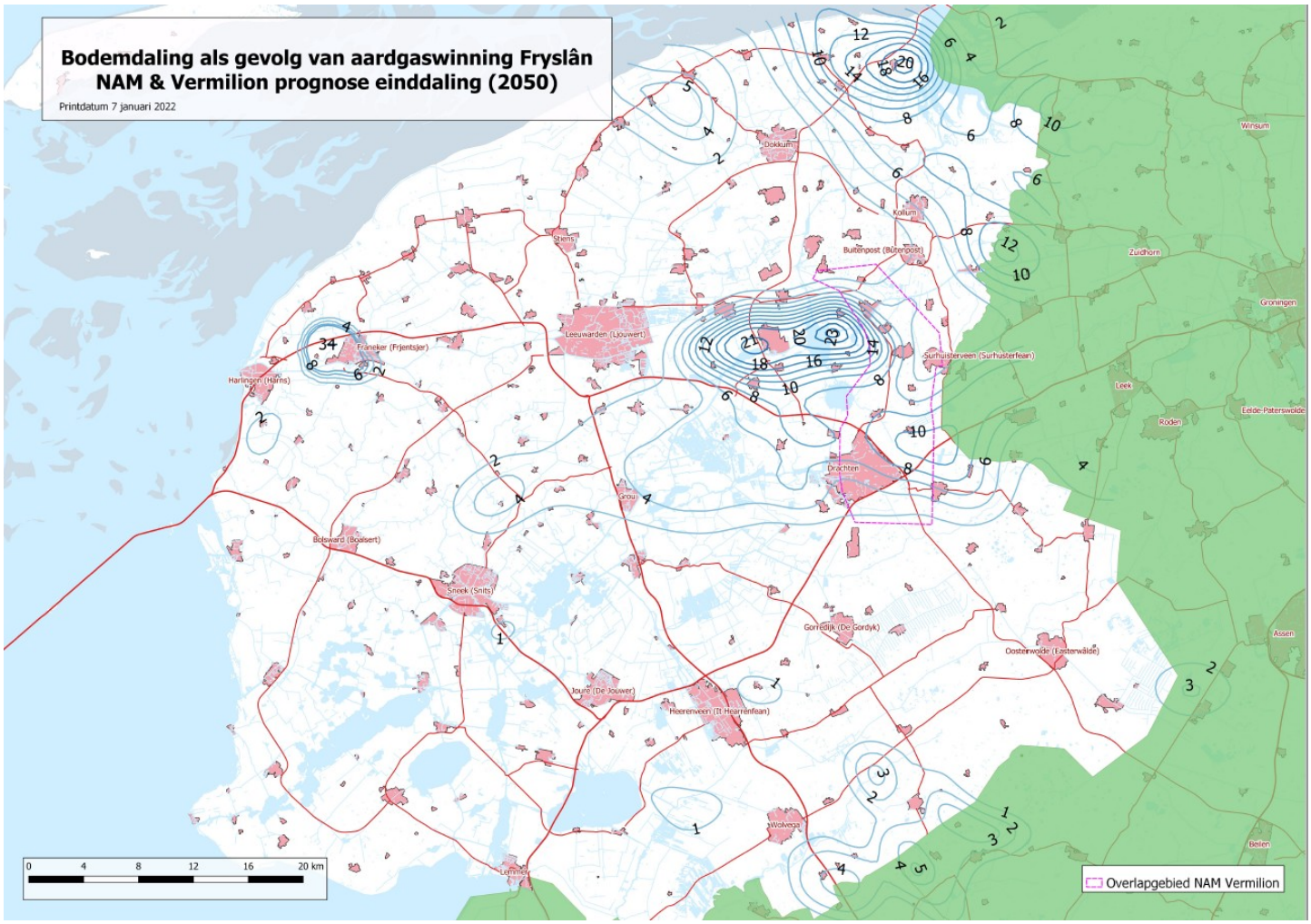
In 2018 is een deel van het winningsgebied Tietjerksteradeel overgedragen van NAM naar Vermilion. In het oostelijk deel van dit winningsgebied wordt gas gewonnen door NAM. In het grootste deel van het gebied wordt gas gewonnen door Vermilion. Beide partijen gebruiken modellen om een prognose te maken voor de einddaling van de bodem als gevolg van de gaswinning. Eind 2021 zijn door beide partijen data aangeleverd naar CBAF op basis waarvan een kaart is gemaakt waarin de gecombineerde bodemdalingscontourlijnen volgens de prognose voor de eindsituatie (2050) staan aangegeven. Deze kaart is hieronder in dit jaarverslag opgenomen. Deze gecombineerde prognose is leidend voor de behandeling van nieuwe claims binnen de provincie Fryslân.

Secretariaat

Aan de Commissie is een secretariaat toegevoegd. Secretaris van de Commissie is ir. ing. G.J. Steendam. Assistent-secretaris is dr. K. van den Hoven

Het postadres van de Commissie is: Postbus 21, 9280 AA Harkema.
Het secretariaat is bereikbaar per e-mail: secretariaat@bodemdalingfryslan.nl, of via het contactformulier op de website.

Jaarverslag 2024

Prognose bodemdaling door gaswinning 1974 – 2050
Bodemdaling in cm

Samengesteld op basis van door NAM en Vermilion Energy B.V. aangereikte gegevens, 2021
LET OP: Contourlijnen staan per 2 cm aangegeven Van sommige velden staat de 1 cm contourlijn aangeven om te voorkomen dat deze velden niet zichtbaar zijn.

Jaarverslag 2024

Overzicht toegetreden partijen

Overzicht van de tot de Overeenkomst Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân, 2006 en Overeenkomst Bodemdaling Aardgaswinning Vermilion Fryslân toegetreden partijen tot en met 2024.

jaar	partij	Overeenkomst	opmerking
2000	Gemeente Tytsjerksteradiel	NAM	interim overeenkomst
2004	Waterschap Noorderzijlvest	NAM	interim overeenkomst
2004	Gemeente Dongeradeel	NAM	
2006	Private onderneming	NAM	interim overeenkomst, vervolgens overeenkomst 2006
2006	Vereniging	NAM	
2006	Waterschap Noorderzijlvest	NAM	
2006	Gemeente Tytsjerksteradiel	NAM	
2011	SES (Smart Energy Solutions) / Tulip Oil	NAM	
2014	Gemeente Achtkarspelen	NAM	
2015	Particulier	NAM	
2017	Gemeente Franekeradeel	Vermilion	
2017	Vereniging	NAM	
2020	Particulier	Vermilion	
2020	Particulier	Vermilion	
2021	Particulier	Vermilion	